

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Закарпатський державний університет
Навчально-науковий Інститут філософії та
євроінтеграційних досліджень

**ГЕОПОЛІТИКА УКРАЇНИ:
ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ**

Збірник наукових праць

Випуск 2

Ужгород – 2010

УДК — 327 (477)
ББК 66.011.3 (4 Укр)
Г 36

Редакційна рада збірника:

- Ващук Ф.Г. — доктор технічних наук, професор (голова ради)
Будкін В.С. — доктор економічних наук, професор
Луговий В.І. — доктор педагогічних наук, професор,
віце-президент АПН України
Полюжин М.М. — доктор філологічних наук, професор
Попович В.М. — доктор юридичних наук, професор

Редакційна колегія:

- Артёмов І.В. — кандидат історичних наук, доцент
(відповідальний редактор)
Ващук О.М. — кандидат юридичних наук, доцент
Віднянський С.В. — доктор історичних наук, професор
Вовканич І.І. — доктор історичних наук, професор
Гоблик В.В. — кандидат філософських наук
Король І.Ф. — доктор історичних наук, професор
Майборода О.М. — доктор історичних наук, професор
Пахомов Ю.М. — доктор економічних наук, професор,
академік НАН України
Перепелиця Г.М. — доктор історичних наук, професор
Руденко О.М. — кандидат наук державного управління, доцент

*Рекомендовано до друку вченою радою
Закарпатського державного університету
(протокол № 6 від 09.03.2010 р.)*

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15062-3634Р, видане Міністерством юстиції України 07.04.2009 р.*

© Закарпатський державний університет,
Навчально-науковий Інститут філософії та
євроінтеграційних досліджень, 2010

УДК 327(477) (477.87):327.3

I. АРТЬОМОВ, О. РУДЕНКО

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПЕРСПЕКТИВ ВСТУПУ УКРАЇНИ В ЄС І НАТО (НА МАТЕРІАЛАХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Проаналізовано результати соціологічних досліджень з проблематики ставлення населення Закарпатського регіону до перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України, які дозволяють конкретизувати об'єктивну ситуацію з цих питань і прогнозувати наслідки роботи щодо практичного виконання Плану дій «Україна – ЄС» та Цільових планів «Україна – НАТО».

Ключові слова: *соціально-демографічна характеристика, ставлення населення, ЄС, НАТО, позаблоковий статус, євроінтеграція.*

«Велике розширення» ЄС у 2004-2007 рр., утворення українсько-євросоюзівського кордону, запровадження візового режиму з Україною та неоднозначне ставлення населення країни до перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції зумовлюють **надзвичайну актуальність** проведених соціологічних досліджень з питань ставлення жителів Закарпаття до перспектив вступу України в ЄС і НАТО.

Саме тому *мета дослідження* – об'єктивний аналіз стану справ з визначеної проблематики на підставі результату опитування широкого кола респондентів Закарпатського регіону, який, межуючи з Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною, з'єднує Україну з Європейським Союзом. Залучення до соціологічних досліджень жителів прикордонних Ужгородського, Берегівського, Виноградівського, Хустського та Рахівського районів, де проживає основна частина українських угорців та румун, дає підстави для твердження щодо об'єктивності отриманих даних.

Аналіз наукових доробків. Дослідження базується на напрацюваннях сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, науковців Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України [1], авторів публікацій наукового журналу «Україна – НАТО» [2] та розробках, виконаних Закарпатським державним університетом у 2007-2009 роках [3].

Виклад основного матеріалу. Проведене Закарпатським державним університетом дослідження “Визначення ставлення населення Закарпатського регіону до перспектив вступу України в ЄС і НАТО” у 2007-2009 роках мало на меті визначити:

- ставлення громадян, різних верств населення до європейської та євроатлантичної інтеграції України;
- ставлення громадян України до референдуму з питань вступу України в НАТО та ЄС;
- бачення подальшого розвитку України за умови вступу в ЄС і НАТО, а також сприйняття таких союзів;
- рівень інформованості громадян України про діяльність ЄС та НАТО, їх роль та місце в геополітичному просторі.

Важливість проведення такого дослідження саме в Закарпатському регіоні пояснюється перш за все географічним розташуванням Закарпаття, яке межує з країнами-членами ЄС: Польщею, Румунією, Словаччиною, Угорщиною, а також етнонаціональною специфікою області, де компактно проживають значна частина угорського, словацького, румунського населення.

Соціально-демографічна характеристика респондентів

У репрезентативній вибірці представлені різні соціальні спільноти західного регіону України, при цьому важливою особливістю виявляється належність респондентів до прикордонних областей. Особливу увагу приділено респондентам, що представляють вищі навчальні заклади. В цілому в опитуванні взяло участь загалом 1500 осіб, з них:

- 30% респондентів – студенти та викладачі Закарпатського державного університету (далі – ЗакДУ) та Ужгородського національного університету (далі УжНУ);

- 30% – жителі районів з компактним проживанням національних меншин, а саме Ужгородського, Берегівського, Виноградівського і Тячівського (думка цієї категорії опитаних надзвичайно важлива, виходячи з того, що більшість жителів названих районів – угорці і румуни – мають можливість, буваючи на батьківщині предків, більш адекватно реагувати на стан справ у теперішніх країнах Євросоюзу – Угорщині і Румунії), та гірських районів – Воловецького і Свалявського, де основна частина населення – українці;

- 40% респондентів становлять працівники потужних інвестиційних підприємств області – «Джейбіл», «Ядзакі», «Гроклін-Карпати», «Єврокар», де в основному працює молодь.

За професійним складом респонденти представлені у вибірці в такому співвідношенні: державних службовців – 317 осіб, службовців органів місцевого самоврядування – 111 осіб, військовослужбовців – 6 осіб, викладачів – 37 осіб, медичних працівників – 132 особи, працівників аграрного сектору – 186 осіб, працівників приватного сектору – 260 осіб, пенсіонерів – 16 осіб, студентів – 409 осіб та інших – 26 осіб. Таким чином, найбільшу групу опитуваних у вибірці представляють студенти (27,3%) і державні службовці (21,1% від загальної кількості опитуваних). Працівники приватного та аграрного сектору становлять дещо менший відсоток опитуваних (17,3% та 12,4% опитуваних відповідно). Незначною мірою представлені службовці місцевого самоврядування та медичні працівники (7,4% і 8,8% відповідно).

За статтю: чоловіків – 706 осіб, жінок – 794 особи (під час опитування дотримання гендерної пропорції не ставилося за мету).

Освітні пропорції розподілилися наступним чином: з вищою освітою – 608 осіб, що становить 40,5% від загальної кількості опитуваних; з незакінченою вищою освітою – 353 особи (23,5% від загальної кількості); з середньою спеціальною освітою – 280 осіб (18,7%); з середньою освітою – 257 осіб (17,1%) та початковою освітою – 2 особи (0,1%). Отже, переважна більшість опитуваних є особами з вищою або ж з незакінченою вищою освітою (сумарний відсоток – 64% від загальної кількості опитуваних).

За віком вибірка розподілена у такий спосіб: до 30 років – 670 осіб; 31-40 років – 575 осіб; 41-50 – 155 осіб, 51-60 – 77 осіб і більше 60 років – 23

особи. Відповідно переважна більшість опитуваних є людьми у віці до 40 років (сумарний відсоток від загальної кількості опитуваних складає 83%, – 44,7 та 38,3% відповідно). 10,3% респондентів є людьми у віці від 41 до 50 років, і лише 6,6% (сумарний відсоток – 5,1 та 1,5%) респондентів є особами передпенсійного або пенсійного віку. Фактично в дослідженні брала участь здебільшого працездатна частина населення.

Половина опитуваних (761 респондент, що становить 50,7%) мешкає в містах, 38,2% опитуваних (573 особи) мешкає у селах та 11,1% (166 опитуваних) – у селищах міського типу.

За районними показниками: Ужгородський район та місто Ужгород репрезентують 1004 особи, що становить більше половини всіх респондентів. Найменше опитаних у Воловецькому районі – 56 осіб, де також переважно мешкають українці. По Свалявському району 171 особа взяла участь в опитуванні, Тячівському – 136 осіб, Берегівському – 133 особи.

За національним складом вибірка представлена наступним чином: українці – 1274, росіяни – 103, угорці – 99, словаки – 14, румуни – 7, німці – 2, вірмени – 1 особи. Таким чином, переважна більшість опитуваних (84,9%) є українцями, і досить незначним є відсоток інших національностей, що увійшли до вибірки. При цьому переважна більшість представлених у вибірці національностей мешкає в Ужгороді та Ужгородському районі і представлена молоддю.

Аналіз результатів дослідження

Респондентам було запропоновано низку питань. Основними питаннями щодо євроатлантичної інтеграції України були такі:

- яке ваше ставлення до вступу України в НАТО;
  - коли, на вашу думку, Україна вступить в НАТО;
  - чим, на вашу думку, є НАТО;
  - до чого, на вашу думку, призведе вступ України в НАТО;
  - хто, на вашу думку, повинен приймати рішення стосовно вступу країни в НАТО;
- як ви можете оцінити власний рівень інформованості щодо питань євроатлантичної інтеграції України.

Аналогічні питання стосувалися перспективи входження України до Європейського Союзу:

- яке ваше ставлення до можливого вступу України в ЄС;
  - коли, на вашу думку, Україна вступить до ЄС;
  - до чого, на вашу думку, призведе вступ України до ЄС;
  - хто, на вашу думку, повинен приймати рішення стосовно вступу країни до ЄС;
- як ви можете оцінити власний рівень інформованості щодо питань європейської інтеграції України.

Якому союзу Ви віддаєте перевагу?

З метою виявлення суспільних пріоритетів у питаннях європейської та євроатлантичної інтеграції України респондентам було поставлено загальне питання: якому союзу ви віддаєте перевагу.

Відповідаючи на це питання, досить незначний відсоток опитуваних висловив підтримку союзу України з НАТО – 3,9%. При цьому в Тячівському районі та Ужгороді відсоток підтримки дорівнює нулю від

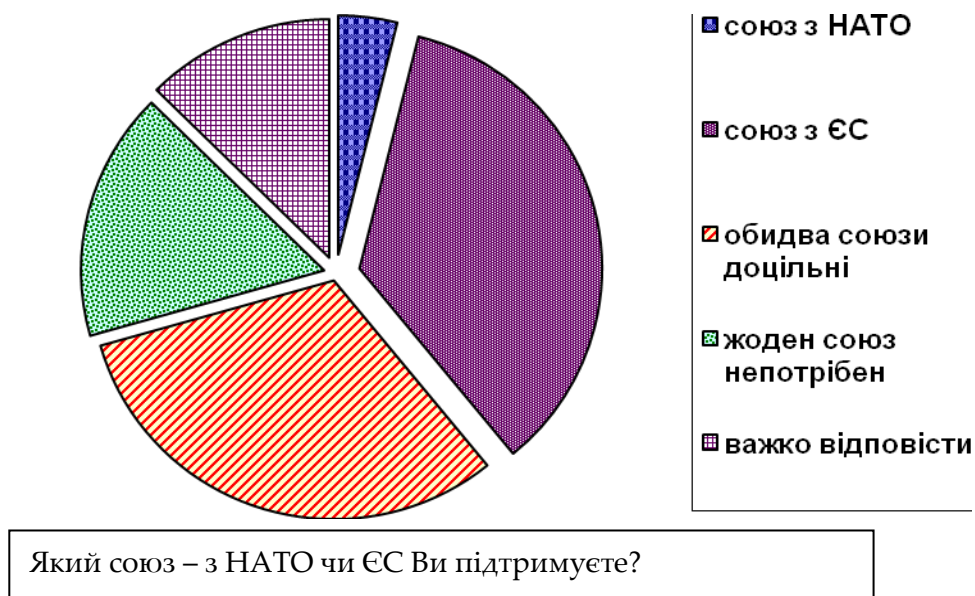

загального відсотка, у навчальних закладах Ужгорода – 0,7%. Найвищим є відсоток в Ужгородському районі – 2,9%.

На противагу союз України з ЄС підтримують 35,2% респондентів. Найвищий показник спостерігається в Ужгородському районі – 8,5% та Ужгороді – 6,7% (у навчальних закладах – 10,5%). Найнижчі показники спостерігаються у Воловецькому районі – 1,8%, Тячівському та Березівському – по 2,3%. Також достатньо високим є відсоток опитаних (31,5%), що підтримують доцільність обох союзів для України. Найбільший відсоток знову ж таки спостерігається в Ужгородському – 10,5% та Свалявському – 4,2% районах, а також Ужгороді – 5,3% (сумарний показник результату по навчальних закладах становить 4,3%).

Не підтримують жоден з цих союзів 16,8% респондентів. Відповіді розподілилися наступним чином від найвищої: Ужгород – 4,7%, Березівський район – 2,5%, навчальні заклади Ужгорода – 2,4% (ЗакДУ – 1,5%, УжНУ – 0,9%), Свалявський район – 2,3%, Тячівський – 2,1%, Воловецький – 0,4%.

Не визначилися у своєму ставленні 12,6% респондентів, причому найвищий показник по цій позиції також спостерігається в Ужгороді – 5,4% (сумарний показник навчальних закладів становить 2,0%).

Ставлення громадян до вступу України в НАТО та ЄС

Відповідаючи на запитання про ставлення до вступу України в НАТО, 14,9% респондентів визначили безумовну підтримку, переважну підтримку вступу України виявили 28,7% опитуваних (загалом позитивний баланс становить 43,6% опитуваних). Найвищий показник підтримки спостерігається в Ужгородському районі – 14,1% та Ужгороді – 8,7% (навчальні заклади – 9,0%), а найнижчий у Воловецькому районі – 1,3%. В інших районах показники коливаються в межах 3,1% - 4,3%.

Загалом негативний баланс підтримки вступу України до НАТО становить 29,2% - 16,5% опитуваних здебільшого не підтримують вступ України в НАТО і 12,7% респондентів категорично не сприймають цей союз. Найвищий показник непідтримки спостерігається в Ужгородському районі – 6,3% та Ужгороді – 6,0% (навчальні заклади – 5,1%), найнижчий – у Воловецькому районі – 1,7%. У Свалявському, Тячівському та Березівському районах, де переважна частина населення угорці і румуни, середній показник непідтримки становить близько 3,0%.

Отже, показники Ужгородського району та Ужгорода, з урахуванням відповідей представників вищих навчальних закладів, є досить непевними – в цих регіонах спостерігається як найбільш високий рівень підтримки, так і навпаки – відторгнення союзу України з НАТО (а особливо враховуючи відповіді на попереднє питання – якому союзу ви віддаєте перевагу) можемо констатувати, що, зважаючи на найбільшу густоту населення зазначених регіонів та проживання в них населення різних національностей, ці регіони потребують якомога більш посиленої інформаційно-пропагандистської роботи, у тому числі у навчальних закладах. Якщо брати середні показники по зазначених регіонах, то вони фактично розподіляються 50/50, а отже найменша похибка у формуванні ставлення населення цих регіонів до процесів інтеграції, і відповідно до формування позитивного іміджу нашої держави в світі та визначення її місця в глобалізаційних та інтеграційних процесах призведе до різкої переорієнтації в той чи інший бік.

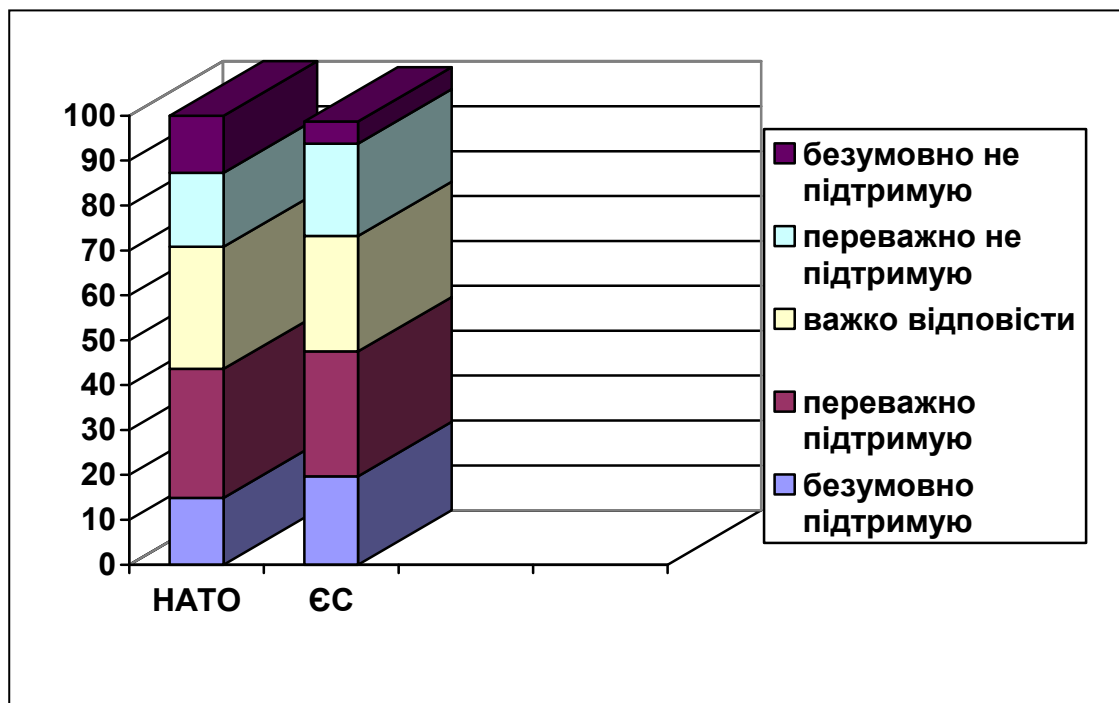
В цілому, більшість опитаних позитивно відноситься до вступу України в НАТО – загальні показники підтримки практично вдвічі перевищують негативне ставлення населення. Але при цьому слід зазначити, що 27,2% респондентів не дали відповіді на це запитання, що свідчить про недостатній рівень інформованості або ж недостатню впевненість респондентів у необхідності євроатлантичної інтеграції України. Значний відсоток респондентів, що не визначилися у своєму ставленні, ще раз підтверджує тезу про те, що нині головне місце повинно бути відведено саме пропагандистсько-інформаційній роботі, але здійснювати її можуть лише спеціально підготовлені фахівці, що допоможе досягти бажаного результату.

Відповідаючи на питання про ставлення до вступу України в Європейський Союз, безумовну підтримку виказали 19,7% респондентів, що разом з відповіддю про переважно підтримку (27,8%) свідчить про достатньо високий рівень підтримки європейської інтеграції України (загалом позитивний баланс становить 47,5%). Серед відповідей найнижчими показниками відзначається Ужгород – 0,1%, Воловецький район – 3,0% та Берегівський – 3,5%. Проте навчальні заклади Ужгорода, навпаки, відзначаються високим ступенем підтримки процесу вступу України в ЄС – представники ЗақДУ – 6,7% і представники УжНУ – 7,8%. Значну підтримку отримує процес європейської інтеграції у мешканців Тячівського (5,1%), Свалявського (7,3%) та Ужгородського (13,9%) районів.

Вдвічі менші показники непідтримки процесу європейської інтеграції, вони становлять 25,5%: 20,6% опитуваних здебільшого не підтримують європейську інтеграцію України, а 4,9% - безумовно не підтримують. Найнижчі показники при цьому спостерігаються у Воловецькому районі – 0,2% та Свалявському – 1,2%, а також серед представників навчальних закладів – по 1,1%. У Тячівському, Берегівському та Ужгородському районах показники дещо вищі – відповідно 1,9%, 2,6% та 5,6%. Найвищими є показники мешканців Ужгорода – 11,7% (при цьому всі відсотки припадають на відповідь «здебільшого не підтримую», позицію «безумовно не підтримую» респонденти взагалі не відзначили).

Поряд з цим слід зазначити, що досить високим є відсоток респондентів, що не дали відповіді на поставлене запитання – загальний баланс становить 27,0% (25,7% - важко відповісти, 1,3% - відповіді немає), що є більшим за негативний баланс і поряд з 47,5% позитивних відповідей

свідчить про неоднозначне ставлення опитуваних до процесів європейської інтеграції України.

Чи підтримуєте Ви вступ України в НАТО та ЄС?

Часові перспективи вступу України в НАТО

Щодо перспектив вступу України в НАТО, то найвищим показником є бачення такої можливості протягом майбутніх 5-10 років – оцінюють як потенційну можливість 22,5% респондентів, причому найбільший позитивний відсоток відповідей спостерігається в Ужгородському районі – 7,7%, Ужгороді – 4,5% (навчальні заклади – 5,5%) та Свалявському районі (2,7%). У Березівському, Тячівському та Воловецькому районах цей показник становить, 2,1%, 1,7%, 1,3% відповідно.

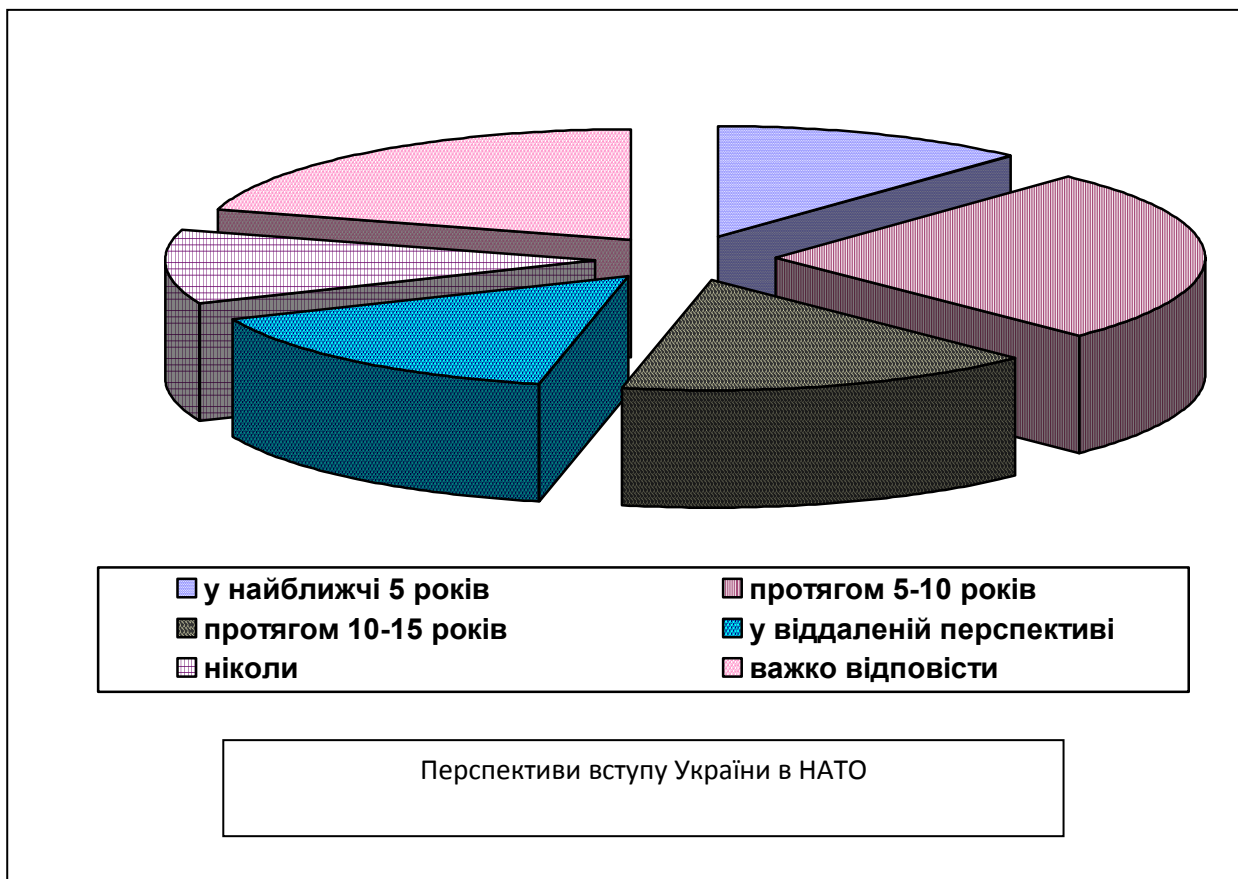
Значно нижчий відсоток респондентів вважають, що Україна вступить в НАТО протягом 10-15 років (15,9%) або у віддаленій перспективі (15,3%).

Мешканці Ужгорода переважно вважають, що це відбудеться протягом найближчих 10-15 років – 6,4%, представники вищих навчальних закладів – 3,0% (ЗакДУ – 1,3%, УжНУ – 1,7%) та мешканці Ужгородського регіону – 3,9%. Аналогічної позиції представники зазначених регіонів притримуються щодо далекої перспективи – відповідно 3,2%, 2,2%, 1,6%, 3,9%. Фактично лише в Ужгороді показники дещо знижуються – від 6,4% до 3,2%, в УжНУ – від 1,7% до 1,6% та незмінними лишаються показники Ужгородського району – 3,9%. Мешканці всіх інших регіонів демонструють рівень підтримки вступу України в НАТО в далекій перспективі: Свалявський район – показники зростають від 0,8% до 0,9%, Воловецький район – 0,3% - 0,5%, Тячівський район – 0,8% - 1,4%, Берегівський район – 0,7% - 1,5%, представники ЗакДУ – 1,3% - 2,2%.

Найнижчий відсоток респондентів вважає, що Україна може вступити в НАТО у найближчі 5 років - 11,9%. Приблизно такий самий відсоток опитаних – 10,7% вважають, що Україна ніколи не вступить в НАТО: це переважно респонденти Ужгорода (4,7%), при цьому представники навчальних закладів становлять 1,7% (ЗакДУ – 0,8%, УжНУ – 0,9%) та Ужгородського району (2,9%). В інших районах показники розташовані в межах 0,6% - 1,4%.

Таким чином, можливим є висновок про те, що переважна більшість опитаних вважає, що Україна обов'язково вступить в НАТО (загалом позитивний баланс становить 68,7%), хоча й не раніше ніж за 10 років.

Досить високим (20,6%) залишається відсоток опитаних, що не дали відповіді, причому найвищий ступінь невизначеності знову таки в Ужгороді – 4,7% (навчальні заклади – 4,5%) та Свалявському районі – 3,9% при середньому показникові – 2,6%.

Очевидно, такі результати можна пояснити ставленням респондентів до НАТО і власне розумінням його ролі на міжнародній арені. Тому опитаним було запропоновано наступне питання.

Чим, на Вашу думку, є НАТО?

Відповідаючи на питання «Чим є НАТО?», респонденти переважно сприймають його в межах конкретного військового блоку або угруповання, що переслідує політичні цілі. При цьому цікавим є те, що поступово відбувається зміна уявлення про НАТО як агресивний військовий блок у бік оборонної ініціативи, яку проводить Організація Північно-Атлантичного договору (сумарний відсоток від загальної кількості опитуваних становить 31,6%). Хоча поки що НАТО й не розглядається як миротворча організація, тобто оборонна ініціатива сприймається в аспекті політико-військових механізмів урегулювання конфліктів, у тому числі й міжнародних, що підтримує погляд на НАТО як агресивний військовий

блок. Так, найбільший відсоток респондентів, визначаючись у своєму ставленні до НАТО, зазначили, що це є військово-політична організація – 31,9%, причому по регіонах відповіді розподілилися практично рівномірно, 18,3% опитуваних вважають, що НАТО є альянсом колективної безпеки, 14,2% уявляють НАТО як агресивний військовий блок, а 13,3% респондентів вважають, що НАТО є оборонним союзом. По регіонах відповіді розподілилися так: мешканці Свалявського району переважно вважають НАТО військово-політичною організацією (3,7%), Воловецького району – військово-політичною організацією (1,7%) та альянсом колективної безпеки (0,9%), Тячівського району – військово-політичною організацією (2,6%), агресивним військовим блоком (1,4%) та альянсом колективної безпеки (1,3%), Берегівського району – військово-політичною організацією (2,1%), альянсом колективної безпеки (1,9%) та агресивним військовим блоком (1,8%), Ужгородського району – військово-політичною організацією (7,0%) та оборонним союзом (96,0%), м. Ужгорода – військово-політичною організацією (5,6%), агресивним військовим блоком (4,6%) та альянсом колективної безпеки (4,3%), представники ЗакДУ та УжНУ – військово-політичною організацією (4,6% і 4,5% відповідно).

Як оборонний союз НАТО розглядають 13,3% респондентів, серед них: Свалявський район – 1,1%, Воловецький – 0,2%, Тячівський – 0,7%, Берегівський – 1,3%, Ужгородський район – 6,0%, м. Ужгород – 2,1%, представники ЗакДУ – 1,1%, представники УжНУ – 0,9%. Як миротворчу організацію НАТО бачать лише 9,8% опитуваних: Свалявський район – 1,8%, Воловецький – 0,1%, Тячівський – 0,9%, Берегівський – 0,6%,

Ужгородський – 2,9%, м. Ужгород – 2,1%, представники ЗакДУ – 0,4%, представники УжНУ – 0,9%.

12,6% респондентів, найбільше з яких мешкають у м. Ужгороді – 3,3% та Свалявському районі – 2,9%, не дали відповіді.

Сприйняття НАТО здебільшого як військово-політичного блоку обґрунтовує бачення респондентами перспектив розвитку держави за умови приєднання до НАТО та їх можливих наслідків.

До чого призведе вступ України в НАТО та ЄС?

У відповідях на це питання респондентам було запропоновано відзначити всі можливі варіанти відповідей, тому відсоток по кожній позиції і загальний відсоток від числа респондентів становить значно більше 100%. Загалом відповіді на це питання розподілилися таким чином:

підвищиться міжнародний авторитет держави – 29,3%;

підвищиться безпека і обороноздатність країни – 28,9%;

значно збільшаться витрати держави на оборону – 24,3%;

посилиться розвиток військово-промислового комплексу – 22,1%;

Україна позбудеться позаблокового статусу – 18,5%;

загостриться напруга всередині країни – 17,3%;

посилиться напруга всередині країни – 16,3%;

підвищиться добробут громадян – 11,8%;

погіршиться безпека і обороноздатність країни – 6,5%.

Найбільша кількість респондентів вважає, що за умови вступу України в НАТО підвищиться міжнародний авторитет держави – 29,3%: найвищі показники спостерігаються в Ужгородському районі (8,3%), а найнижчі – у Воловецькому (1,7%) та м. Ужгороді – 1,9%, причому представники

навчальних закладів, навпаки, показують досить високі результати: ЗақДУ – 3,7% , УжНУ – 5,1%.

Що стосується перспектив розвитку військово-оборонного комплексу та обороноздатності держави, то 28,9% респондентів вважає, що внаслідок вступу України в НАТО безпека і обороноздатність країни підвищаться (найвищі позитивні показники спостерігаємо в Ужгородському районі – 9,3%, в інших районах, враховуючи навчальні заклади, показники розподілилися приблизно рівномірно від 1,1% до 3,1%. Дещо нижчий відсоток опитаних – 22,1% - вважає, що також посилиться розвиток військово-промислового комплексу. Найбільш поширеною така думка є серед представників Ужгородського району (8,5%) та м. Ужгорода (2,4%), а також серед представників вищих навчальних закладів: ЗақДУ – 2,5%, УжНУ – 2,9%.

Проте 24,3% опитуваних вважає, що внаслідок євроатлантичної інтеграції значно збільшаться витрати держави на оборону (підтримка такої позиції рівномірна у всіх районах), тобто можна констатувати, що підвищення державної безпеки вимагатиме додаткових затрат, які сприймаються певною мірою негативно.

І лише незначний відсоток громадян (6,5%) вважають навпаки – ситуація з безпекою держави та її обороноздатністю погіршиться. Тут відповіді розподілилися практично рівномірно до кількості респондентів – від 0,1% у Воловецькому районі до 1,7% в Ужгородському.

Ситуація всередині країни, на думку респондентів, також зміниться. Доволі значний відсоток опитаних (17,3%) вважають, що внаслідок вступу України в НАТО загостриться напруга всередині країни, і ще 16,3% вважають, що напруга посилиться, тобто загалом негативний баланс

становить 33,6%, що є найвищим показником щодо змін розвитку держави після вступу в НАТО. Незважаючи на це, 11,8% респондентів вважають, що поряд з цим покращиться добробут громадян. Цей показник є одним з найнижчих, хоча практично ідентичний показникам загострення напруги в країні. Дані по двох останніх позиціях серед мешканців регіонів розподілилися наступним чином: Свалявський район – негативний баланс напруги – 2,4%, покращення добробуту – 1,5%, Воловецький – відповідно 1,5% та 0,3%, Тячівський – 2,6% та 1,1%, Берегівський – 4,4% та 1,0%, Ужгородський – 10,8% та 3,2%, м. Ужгород – 5,1% та 2,9%, представники ЗакДУ – 3,8% та 0,7%, представники УжНУ – 2,9% та 1,3%.

Таким чином, можна вказати, що переважна більшість опитуваних (59,8% – загалом позитивний баланс) очікує більше позитивних змін в результаті євроатлантичної інтеграції України, ніж негативних наслідків, які бачать 40,2% респондентів (загалом негативний баланс), причому ці зміни відбуватимуться у військово-промисловому комплексі та безпеці держави, зокрема міжнародній. Проте значним залишається показник посилення напруги всередині країни. Лише незначний відсоток респондентів не висловили свою позицію з цього приводу, що, очевидно, пов'язано з тим, що громадськість не визначилася у своєму ставленні до НАТО і розуміння його ролі на міжнародній арені.

Відповіді на аналогічне питання стосовно наслідків вступу країни в ЄС розподілилися наступним чином:

підвищиться міжнародний авторитет держави – 34,3%;

підвищаться ціни в усіх сферах життєдіяльності – 34,3%;

підвищиться рівень життя населення – 32,4%;

покращиться рівень забезпечення прав і свобод громадян – 31,7%;

погіршаться відносини з Росією – 28,1%;

Україна позбудеться позаблокового статусу – 19,3%;

відбудеться становлення України як демократичної держави – 17,6%;

відбудеться соціально-економічна стабілізація суспільства – 16,4%;

відбудеться політична стабілізація суспільства - 14,7%.

Найвищий відсоток респондентів вважає, що вступ України в ЄС призведе до підвищення міжнародного іміджу держави (як зазначалося вище, вступ України в НАТО також передусім сприятиме підвищенню її міжнародного авторитету). Досить показовими є результати цієї позиції по регіонах: найвищі показники спостерігаються в Ужгородському районі – 11,1%, Свалявському, Воловецькому, Тячівському та Березівському районах вони становлять 2,3% - 3,3%. Проте в Ужгороді цей показник дорівнює нулю (за умови вступу країни в НАТО 1,9% мешканців міста вважають можливим підвищення міжнародного іміджу держави). Приблизно на 1,0% зростають показники, отримані у вищих навчальних закладах: ЗакДУ – від 3,7% до 4,9%, УжНУ – від 5,1% до 6,1%. Разом з тим 28,1% респондентів вважає, що вступ України в ЄС погіршить відносини держави з найближчим сусідом та партнером – Росією.

Соціально-економічне становище держави та її внутрішній розвиток, на думку респондентів, також зміниться не на краще. Найвищі показники простежуються в позиції щодо підвищення цін в усіх сферах життєдіяльності – 34,3%: Ужгородський район – 14,8%, Свалявський – 3,8%. Показовим є те, що представники навчальних закладів (здебільшого молодь), також підтримують цю позицію: ЗакДУ – 5,0%, УжНУ – 3,3%. Знову ж таки показовими є результати Ужгорода – 0,0%.

Фактично можна було б говорити про те, що підвищення іміджу держави на міжнародній арені буде здійснюватися шляхом погіршення добробуту населення (доречно пригадати результати відповідей за позиціями загострення та посилення напруги всередині країни за умови вступу в НАТО – 33,6%), проте 32,4% опитаних вважають, що рівень життя все-таки підвищиться. Отже, можна припустити, що підвищення цін буде реакцією на збільшення рівня багатого населення та формування середнього класу. Таку позицію підтримують перш за все представники Ужгородського району – 8,5% та Ужгорода – 6,7%, найнижчі показники у Воловецькому районі – 1,1%, в інших регіонах середній показник становить близько 3,0%.

Блок відповідей, що стосується внутрішньої стабілізації держави, відзначається також високими результатами – 31,7% респондентів вважають, що в державі підвищиться рівень забезпечення прав і свобод громадян, а отже, відбудеться правова стабілізація, тобто фактично українське законодавство буде приведено у відповідність до законодавства Європейського Союзу (відповіді по регіонах розподілилися рівномірно). Дещо нижчі показники простежуємо по блоках становлення України як демократичної держави – 17,6%, забезпечення соціально-економічної (16,4%) та політичної стабілізації (14,7%). Знову ж таки вражаючими є показники Ужгорода – по кожній з позицій вони дорівнюють нулю, хоча представники навчальних закладів висловили свою позицію. Зневіра у стабілізацію суспільства, формування демократичної правової держави є перш за все позицією бізнесових структур регіону, які вбачають результат співпраці лише у підвищенні добробуту окремих індивідів та груп, а не як

загальнодержавне явище. В інших регіонах та навчальних закладах Ужгорода відповіді розподілилися рівномірно на кожну з позицій.

Такі результати обґрунтовують бачення часових перспектив вступу України в ЄС.

Часові перспективи вступу України в ЄС

Щодо перспектив вступу України в ЄС, то найвищим показником є бачення такої можливості протягом майбутніх 10-15 років – оцінюють як потенційну можливість 22,1% респондентів, причому найбільший позитивний відсоток відповідей спостерігається в м. Ужгороді – 6,6% (навчальні заклади – 4,3%) і Ужгородському районі – 5,9%. У Воловецькому, Свалявському, Тячівському, Берегівському районах цей показник становить 0,9%, 0,9%, 1,3%, 2,2% відповідно.

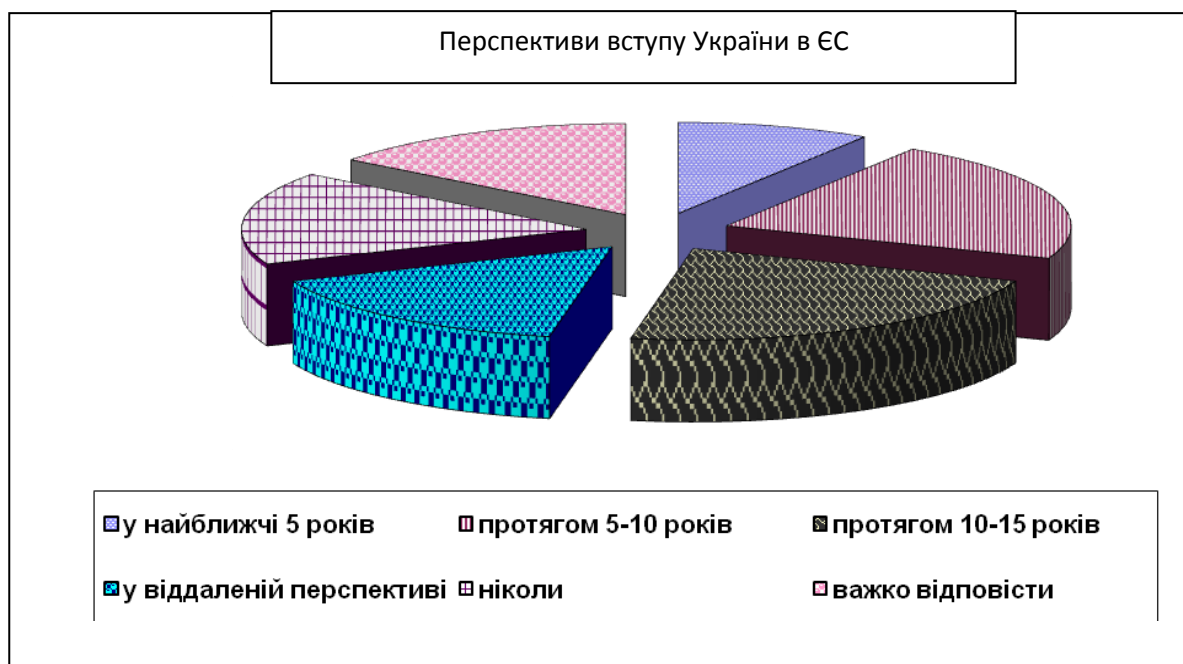
Практично такий самий відсоток в цілому зберігається при баченні респондентами можливості вступу України в ЄС в найближчі 5-10 років – так вважає 21,7% респондентів, при цьому найвищий показник зберігається в Ужгородському районі – 7,7%, а от найнижчий – в м. Ужгороді – 0,0% (в навчальних закладах – 5,8%). В інших районах відповіді практично повторюють попередні, хоча середній показник дещо більший і становить близько 1,8%.

У віддаленій перспективі вступ України в ЄС вважають можливим 15,9% опитаних. Відповіді на цю позицію розподілились фактично рівнозначно і становлять в середньому 1,9%, дещо вищий рівень в Ужгородському районі – 4,9%.

Найнижчий відсоток респондентів вважає, що Україна може вступити в ЄС у найближчі 5 років - 9,1%, при цьому в м. Ужгороді відповіді не

зафіксовані (навчальні заклади – 1,3%), у Воловецькому районі вони становлять 0,3%, в інших регіонах – від 0,6% до 2,9%.

Таким чином, можливим є висновок про те, що переважна більшість опитуваних вважає, що Україна обов'язково вступить в ЄС (загалом позитивний баланс становить 68,6%), хоча й не раніше, ніж за 10-15 років.

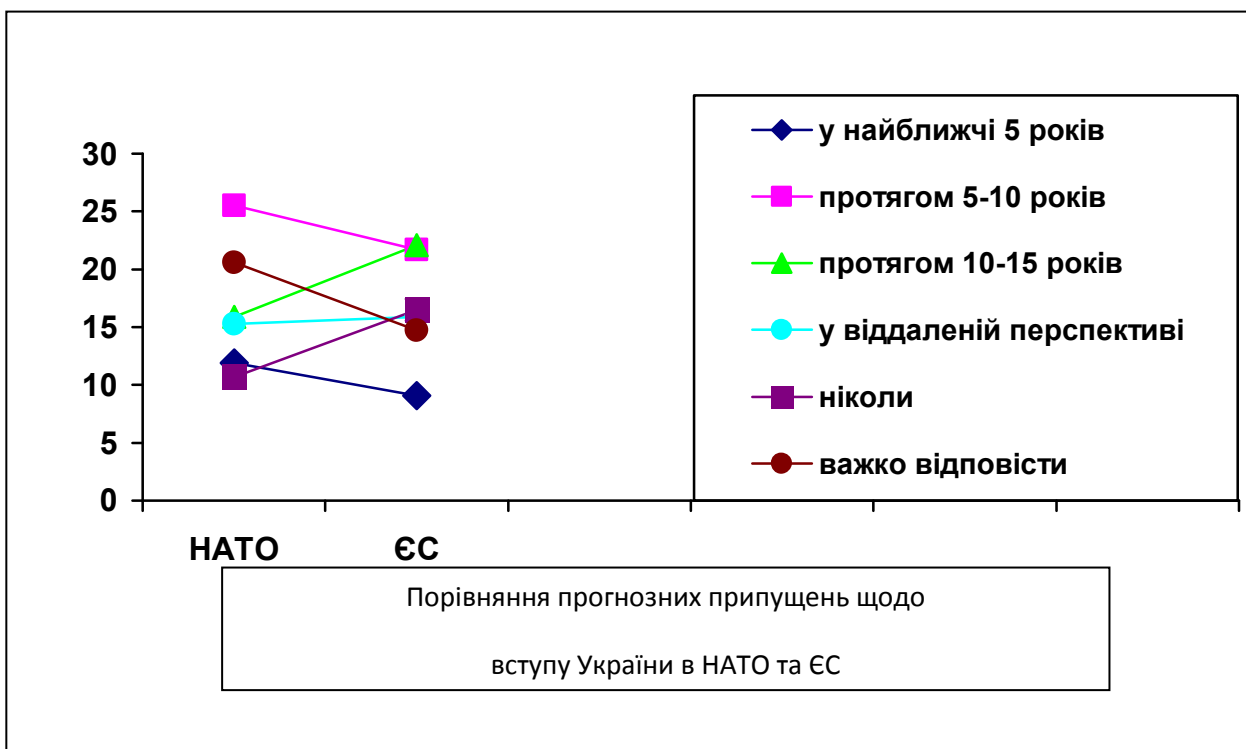

Лише 16,5% респондентів вважають, що Україна ніколи не вступить в ЄС, найвищий негативний показник спостерігається в м.Ужгороді – 10,7% (навчальні заклади – 1,9%); навіть в Ужгородському районі цей показник становить 2,3%. В інших районах показники розташовані в межах 0,2% - 1,1%.

Досить високим (14,7%) залишається відсоток опитаних, що не дали відповіді, причому найвищий ступінь невизначеності знову-таки у м. Ужгороді – 4,7% (навчальні заклади – 2,4%) при середньому показникові – 1,6%.

Можна констатувати, що в Ужгороді знову ж розподілилися відповіді приблизно порівну – бачення перспектив вступу, зневіра в приєднання України до Європейського Союзу у ближчий час та невизначеність у цьому

питанні. Очевидно, можна назвати ще одну причину такого ставлення – віковий склад респондентів, тобто студенти вищих навчальних закладів з одного боку та працівники інвестиційних підприємств – з іншого, які сприймають можливу інтеграцію виходячи з власних потреб та можливих перспектив, а відсоток невизначених лише підтверджує особисту невизначеність майбутньої діяльності, що також може свідчити про відсутність чіткої політики з боку державних установ щодо європейської інтеграції.

Хто повинен приймати рішення стосовно вступу країни в НАТО та ЄС?

Щодо прийняття рішення стосовно вступу України в НАТО, переважна більшість респондентів (60,9%) вважає, що це рішення повинно прийматись населенням на референдумі. 15,5% опитуваних вважає, що це

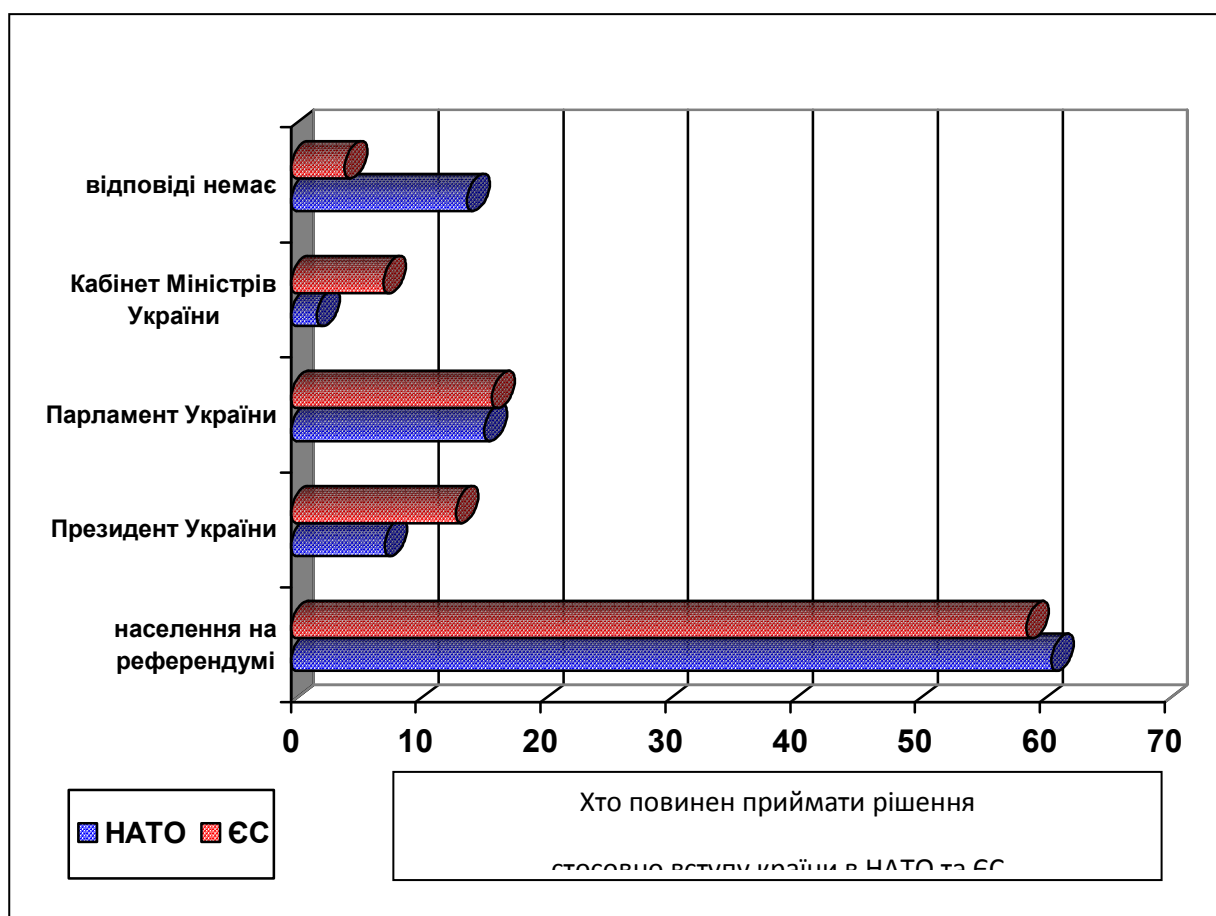
рішення повинен приймати парламент, а 7,5% вважає, що таке рішення повинно прийматися президентом. Лише 2,2% респондентів вважають, що подібне рішення належить до компетенції Кабінету Міністрів. Варіанти відповідей розподілилися здебільшого рівномірно і пропорційно до кількісного складу населення. Проте мешканці м. Ужгорода поряд зі всенародним референдумом вважають можливим процес прийняття рішення щодо вступу України в НАТО також і парламентом (6,7% - 4,6%). Достатньо високий відсоток опитаних не дав відповіді на це запитання – 14,1%, що переважно складається з мешканців м. Ужгорода – 10,7%.

Отже, вирішення важливого питання вступу України в НАТО, на думку респондентів, не може бути здійснено на вищому політичному рівні, що характеризує достатньо низький рівень довіри населення до політичного керівництва держави та свідчить про значну актуальність питання євроатлантичної інтеграції України – життєво важливе питання, яке народ хоче вирішувати самостійно.

Переважає більшість опитуваних (58,9%) вважає, що питання про прийняття рішення щодо вступу України в ЄС належить до компетенції народу та повинно вирішуватися на референдумі (аналогічні результати отримані з питань вступу України в НАТО – 60,9%). Порівняно нечисленною виглядає думка, що прийняття рішення стосовно вступу країни в ЄС, належить парламенту (16,1% респондентів) та президенту (13,2% опитуваних), дещо нижчою Кабінету Міністрів (7,4% респондентів). Дуже суперечливою є думка мешканців Ужгорода, які, віддаючи перевагу всенародному референдуму (6,7%), разом з тим приблизно рівнозначно оцінюють можливість вирішення цього питання президентом України

(5,4%), Кабінетом Міністрів України (5,3%) та парламентом (4,7%). Не дали відповідь 4,3% опитуваних.

Отже, питання вступу України в ЄС, так само як і питання вступу України в НАТО, на думку переважної більшості респондентів, не може бути здійснено на вищому політичному рівні, що також свідчить про невиваженість державної політики в сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, яка не має підтримки у населення.

Рівень інформованості з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України

Загальний рівень інформованості щодо питань євроатлантичної інтеграції України значна кількість респондентів (47,9%) визначила як середній. Як низький рівень інформованості визнали 28,6% опитуваних. 17,3% респондентів вважають, що рівень інформованості щодо питань

євроатлантичної інтеграції України є високим. Дуже близькими є показники високого та низького рівня інформованості у мешканців Воловецького і Берегівського районів, де високі і низькі показники практично співпадають – 0,7% - 0,6%, 2,0% - 1,8% відповідно. Найнижчі показники в Ужгороді – 10,7% респондентів вважають, що рівень їх інформованості є низьким, а з урахуванням навчальних закладів цей показник становить 15,6% (ЗақДУ – 2,9%, УжНУ – 2,0%), в порівнянні з іншими районами, де показники коливаються від 0,6% до 5,7%. Разом з тим і найвищий рівень інформованості також спостерігається в Ужгороді – 4,7% та 6,0% з урахуванням навчальних закладів (ЗақДУ – 0,8%, УжНУ – 0,5%), та в Ужгородському районі – 6,8%, в той час як по районах він відповідно становить 0,4% - 2,0%.

На загальному фоні незначним виглядають показники дуже високого рівня інформованості - 2,5%, причому по районах цей показник становить 0,1% - 0,3%, і лише в Ужгородському районі – 1,5%.

Разом з тим лише 3,8% опитуваних вважають, що рівень їх інформованості щодо питань євроатлантичної інтеграції України є дуже низьким. Найвищим цей показник є в Свалявському районі – 1,1%, а в Ужгороді він дорівнює нулю, хоча з урахуванням навчальних закладів становить 0,8%.

Особливе занепокоєння на загальному фоні викликає стан інформованості представників вищих навчальних закладів – так, у Закарпатському державному університеті загалом позитивний баланс спостерігаємо лише у 1,0% респондентів, в Ужгородському національному університеті – 0,7% (від загального 19,8%), тоді як загалом негативний баланс у цих закладах становить 3,4% та 2,3% відповідно (від загального

32,4%), а середній лише у 4,9% та 7,6% (від загального 47,9%). Такий показник підтверджує необхідність введення до навчальних програм вищих навчальних закладів не лише загального розуміння такої структури, як організація Північноатлантичного альянсу, а вимагає необхідності вивчення її програмних документів, тлумачення мети її діяльності та співпраці.

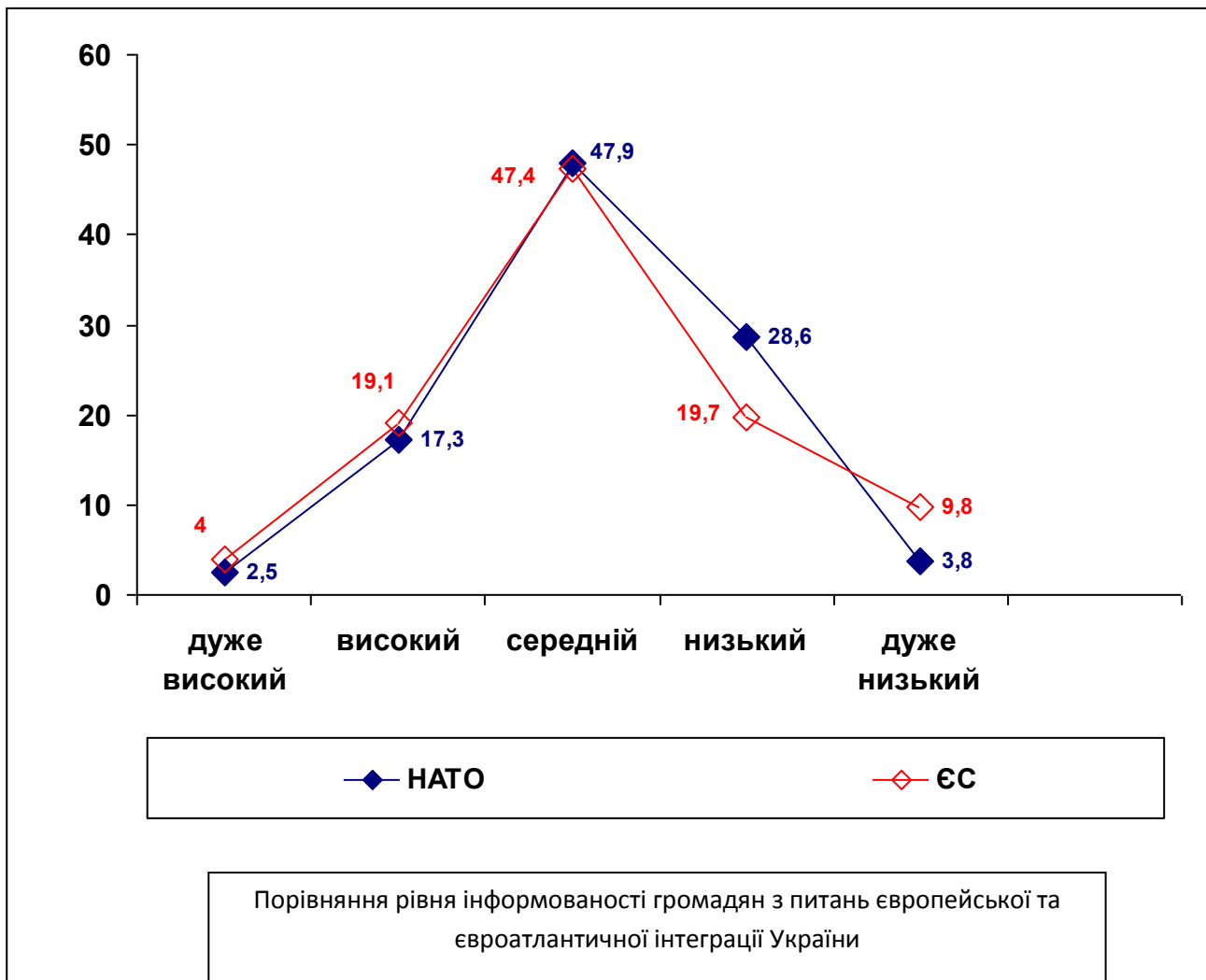
В цілому зазначені дані відображають особливості вибірки, в якій значну кількість респондентів становлять державні службовці та студенти вищих навчальних закладів. Порівняно з високим рівнем інформованості, який відзначили респонденти (позитивний баланс становить 19,8%), досить високим залишається відсоток відповідей, що свідчать про незадовільний стан інформованості населення щодо питань євроатлантичної інтеграції України (негативний баланс становить 32,4% опитуваних).

Загальний рівень інформованості щодо питань європейської інтеграції України переважна більшість респондентів (47,4%) оцінила як середній. Найвищі показники спостерігаються в Ужгородському (10,2%) та Свалявському районах (7,1%), а також серед представників навчальних закладів: УжНУ – 6,7% та ЗақДУ – 5,7%; в Ужгороді, Березівському та Тячівському районах показник коливається в межах 5,0%; найнижчий показник – 2,2% спостерігається у Воловецькому районі.

Високим вважають рівень інформованості 19,1% опитуваних, низьким відповідно 19,7%. Причому в Тячівському та Ужгородському районах переважає низький рівень інформованості над високим (2,1% проти 1,3% та 5,8% проти 4,3% відповідно), а в Ужгороді та Воловецькому районі – високий над низьким (6,6% проти 4,7% та 1,0% проти 0,1% відповідно).

Поряд з цим 9,8% респондентів зазначило, що рівень інформованості з питань європейської інтеграції є дуже низьким, і лише 4% вважають його дуже високим. При цьому найнижчий показник інформованості спостерігається в Ужгороді – 5,4%, а відсоток найвищого рівня інформованості серед респондентів Ужгорода дорівнює нулю.

Зважаючи на такі показники по Ужгороду, загалом негативний баланс рівня інформованості серед респондентів спостерігається в Ужгороді (10,1%) та Ужгородському районі (7,9%), проте найвищим він також є в цих регіонах: в Ужгороді (6,6%) та Ужгородському районі (6,8%). Серед респондентів навчальних закладів переважає середній рівень інформованості, разом з тим в ЗақДУ прослідковується незначна перевага низького рівня над високим – відповідно 2,0% - 1,7%, а в УЖНУ – незначна перевага в позитивний бік – 1,8% - 2,2%.

Висновки. Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що, незважаючи на наявну підтримку з боку населення курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію України, досить невизначеними залишаються для опитуваних перспективи інтеграції та її можливі наслідки, що обумовлено переважно відсутністю чіткої державної політики в цій сфері, недовірою населення до державних органів влади, політичних інституцій та вищих посадових осіб держави, досить низьким рівнем інформованості населення з питань європейської та євроатлантичної інтеграції тощо.

Найбільш суперечливі показники відповідей практично по всіх питаннях простежуються в регіонах з найбільшою густиною населення та проживанням в них громадян різних національностей, де позитивні і негативні відповіді практично мають однакові результати. Ці регіони потребують якомога більш посиленої інформаційно-пропагандистської роботи, у тому числі й у навчальних закладах, зважаючи на вік респондентів та можливе недостатнє розуміння проблеми, що розглядається. Таку необхідність підтверджує і значний відсоток відповідей нейтрального характеру, або відсутність зацікавленості у респондентів. Разом з тим, просвітницьку роботу, за умови забезпечення її ефективності, можуть здійснювати лише спеціально підготовлені фахівці, що допоможе досягти бажаного результату. Очевидно, можна назвати ще одну причину такого ставлення – віковий склад респондентів, які сприймають можливу інтеграцію виходячи з власних потреб та перспектив, а відсоток невизначених лише підтверджує особисту

невизначеність майбутньої діяльності, що також може свідчити про відсутність чіткої політики з боку державних установ щодо європейської інтеграції.

Таким чином, на сьогодні Україна не готова до здійснення політики, безпосередньо спрямованої на вступ до Північноатлантичного альянсу, а отже, умовою успішного просування курсом євроатлантичної інтеграції повинна стати розробка та прийняття системної моделі реформування, яка б відповідала вимогам сьогодення, правовим законам, економічній орієнтації країни, особливостям національної ментальності й прогнозувала всі можливі соціальні, політичні, психологічні та моральні наслідки. Вся попередня підготовка повинна проводитися з активним залученням науковців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Див.: Державна політика України в сфері реформування системи правоохоронних органів у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції: Науково-практичний посібник /В.А. Яценко, С.Л. Люлько, Г.В. Новицький та ін.; За заг. ред. академіка НАН України В.П.Горбуліна - К.: ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2006. - 188 с. - (Формування і реалізація державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України); **Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції:** Навчальний посібник /В.В. Говоруха, В.Г.Бульба, А.Є.Тамм, А.В.Меляков та ін.; За заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П.Горбуліна, - К: ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2006. -200 с.; **Жовква І. І. Стратегічне партнерство України. Теорія і практика/** За заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П. Горбуліна - К.:

ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2006. -156 с.; **Культура безпеки на ядерних об'єктах України:** наук.-методол. посіб. / Ю.М. Скалецький, СІ.Кондратов, О.І.Насвіт та ін.; за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф.В.П. Горбуліна. - К. : ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2007. - 112с.; **Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України:** Навчальний посібник. /В.В.Говоруха, В.Г.Бульба, Ю.П.Сурмін та ін.; За заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П.Горбуліна – К.: ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2006. – 416 с.; **Основи інформаційної безпеки та захисту інформації у контексті євроатлантичної інтеграції України:** Науково-методологічний посібник /А. В. Анісімов, В. А. Заславський, О. М. Фаль. За заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П. Горбуліна. - К.: ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2006. - 104 с.

2. Артьомов І. Ставлення населення Закарпатського регіону до перспектив вступу України в ЄС і НАТО: інформаційно-аналітичні матеріали/ І.Артьомов, О.Руденко// Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2009. – №1 (26). – С. 63-80; **Бураковський І.** Три виміри зовнішньоекономічної політики України в епоху глобалізації: інституційно-технологічні підходи/ І. Бураковський// Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2007. – №6 (22). – С. 60-69; **Величко В.** Європейська політика сусідства: позиція України/ В. Величко, Я. Сливка// Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2007. – №6 (22). – С. 5-17; **Власюк О.** Можливості поглиблення співробітництва України з НАТО та Європейського Союзу/ О.Власюк// Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2009. – №1 (26). – С. 25-35; **Горбулін В.** Бачити європейську та євроатлантичну інтеграцію через призму протидії

тероризму та злочинності. Вступна промова/ В.Горбулін// Бюлетень «Євроатлантикінформ». – 2006. – №1 (7); **Горбулін В.** План дій Україна – НАТО: досягнення і проблеми/ В.Горбулін// Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2009. – №1 (26). – С. 5-18; **Дріжчаний І.** Зовнішні фактори впливу на формування державної безпеки України в умовах геополітичної перебудови світу/ І.Дріжчаний// Бюлетень «Євроатлантикінформ». – 2006. – №5 (11); **Кириченко С.** Пріоритетні напрями розвитку військового співробітництва Збройних Сил України з країнами НАТО та Європейського Союзу/ С. Кириченко// Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2009. – №1 (26). – С. 18-25; **Кременецький Б.** Робочий план Військового комітету Україна – НАТО як основний інструмент військового співробітництва Збройних Сил України з НАТО/ Б. Кременецький // Науковий журнал «Україна – НАТО». – 2007. – №6 (22). – С. 38-44; **Мельников О.** Безпека кордонів України в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції/ О.Мельников // Бюлетень «Євроатлантикінформ». – 2006. – №1 (7); **Пятницький В.** Соціально-економічні аспекти вступу України в ЄС і НАТО/ В. Пятницький// Бюлетень «Євроатлантикінформ». – 2006. – №5 (11); **Тарасюк Б.** Перспективи вступу України в ЄС і НАТО/ Б. Тарасюк// Бюлетень «Євроатлантикінформ». – 2006. – №5 (11); **Шишолін П.** Безпека кордонів в умовах євроатлантичної інтеграції України: стан, проблеми, перспективи/ П. Шишолін// Бюлетень «Євроатлантикінформ». – 2006. – №5 (11).

3. Взаємовідносини України з НАТО: соціально-політичний аспект: зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 жовт. 2008 р./ НН Ін-т філос. та євроінтеграц. досліджень ЗақДУ;

редкол.: Ф.Г. Ващук (голова), І.В. Артёмов, З.С. Варналій та ін. – Ужгород: Ліра, 2008. – 258 с. (Серія "Євроінтеграція: український вимір"; вип.12); **Інститути ЄС і НАТО. Глосарій основних термінів та понять:** навчальний посібник /І.В.Артёмов, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. – Ужгород: Ліра, 2007. – 282 с. (Серія "Євроінтеграція: український вимір"; вип. 4); **Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні:** навчальний посібник /І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, В.Д.Бондаренко та ін. – Ужгород: Ліра, 2008. – 654 с.; **Міжнародна інтеграція:** навчальний посібник/І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, О.М.Ващук та ін. – Ужгород: Ліра, 2008. – 387 с.; **Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію:** навчальний посібник-хрестоматія: У 2 частинах /Уклад. і коментарі: І.В.Артёмов. Д.В.Вітер. Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. - Ужгород: Ліра, 2007. - Ч.І. – 452 с.; Ч.ІІ.– 346 с. (Серія "Євроінтеграція: український вимір"; вип.5); Артёмов І.В. **Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції:** навчальний посібник: **У 2-х кн.** / І.В.Артёмов. – Кн.1. Україна – Європейський Союз. – Ужгород: Ліра, 2008. – 476 с.; Кн. 2.Україна-НАТО. – 370 с. (Серія "Євроінтеграція: український вимір"; вип. 11).

И. Артёмов, О. Руденко. Региональные аспекты перспектив вступления Украины в ЕС и НАТО (на материалах Закарпатской области).

Проанализированы результаты социологических исследований по проблематике отношения населения Закарпатского региона к перспективам

европейской и евроатлантической интеграции Украины, которые позволяют конкретизировать объективную ситуацию по этим вопросам и спрогнозировать последствия практической реализации Плана действий "Украина - ЕС" и Целевых планов "Украина - НАТО".

Ключевые слова: социально-демографическая характеристика, отношение населения, ЕС, НАТО, внеблоковый статус, евроинтеграция.

I. Artjomov, O. Rudenko. Regional aspects of prospects Ukraine`s joining EU and NATO (by Transcarpathian region data).

The article analyzes results of sociological research on the problems of the attitude of Transcarpathian region`s population towards prospects of European and Euro-Atlantic integration of Ukraine, which allow to specify an objective situation of these issues and to predict the effects of work on the practical implementation of action plan "Ukraine – EU" and target plans "Ukraine - NATO".

Keywords: socio-demographic characteristics, attitude of population, EU, NATO, neutral status, European integration